

Rezumat al lucrării de disertație cu titlul

„Studii referitoare la folosirea mijloacelor electronice în predarea limbilor străine”

elaborată de drd. Marius-Daniel Stroia

Lucrarea de față abordează problematica folosirii mijloacelor electronice în predarea limbilor străine, studiind acest fenomen din diferite puncte de vedere considerate relevante.

Alegerea acestei teme a fost motivată de un fenomen relativ nou, respectiv pătrunderea tehnologiei calculatoarelor în aproape toate domeniile activității umane și, implicit, în cel al predării limbilor străine, lucrarea propunându-și să studieze în ce măsură acest fenomen ar putea avea un impact pozitiv asupra acestui domeniu, prin optimizarea metodelor de lucru, cu ajutorul mijloacelor sale specifice.

Scopul lucrării a fost acela de a identifica gradul de disponibilitate a unei anumite categorii de public pentru folosirea acestor mijloace în învățarea limbilor străine, precum și acela de a afla opiniile și atitudinile publicului țintă față de diferite aspecte ale acestei implementări. Pe de altă parte, s-a încercat compararea eficienței unei asemenea abordări a învățării limbilor străine cu cea a metodei tradiționale de învățare. În funcție de rezultatele acesteia, urma să se încerce apoi realizarea unei diferențieri, prin identificarea domeniilor specifice pentru care una sau alta dintre manierele de abordare era cea mai avantajoasă.

Ipotezele de lucru de la care s-a pornit erau acelea că în rândul publicului țintă ar putea exista o disponibilitate considerabilă pentru implementarea tehnologiei moderne de calcul în învățarea limbilor străine, și că aceasta ar putea aduce un plus de eficiență în procesul învățării, ducând la rezultate cel puțin comparabile cu cele ale învățării tradiționale, iar pentru anumite domenii, chiar net superioare acestora.

Într-un prim capitol, este prezentată unicitatea comunicării verbale, ca fenomen specific rasei umane, precum și deosebita sa complexitate. În acest context se abordează tema diversității lingvistice și a contactelor dintre vorbitorii diferitelor limbi. În cadrul acestora, pe fondul globalizării, a creșterii mobilității și a diverselor schimburi internaționale de orice

natură, se constata o cerință tot mai intensă de vorbitori de limbi străine. Aceasta presupune implicit o preocupare mai intensivă cu studierea limbilor străine și materiale și metode de învățare pe măsură.

Prin cunoașterea de limbi străine devine posibilă comunicarea între reprezentanții diferitelor națiuni. Mai mult chiar decât facilitarea comunicării interpersonale sau instituționale, cunoașterea acestora contribuie la dezvoltarea personalității și la lărgirea orizontului personal, așa încât oferă posibilitatea înțelegerii diferitelor mentalități și acceptarea lor ca atare. Într-un sens mai larg, aceasta promovează acceptarea și buna înțelegere între reprezentanții diferitelor națiuni, toleranța și conviețuirea pașnică, aducând pe termen lung beneficii majore, chiar și la nivel supranațional, care sunt însă mai greu cuantificabile.

Prin urmare, ar fi de dorit ca, altfel decât în ultimele decenii, studiul limbilor străine în diferitele instituții de învățământ din România să i se recunoască importanța pe care o are și statutul pe care îl merită de fapt, iar această recunoaștere să se reflecte în orice curriculum al oricărui program de studii, al învățământului la orice nivel.

O societate care preferă să ignore aceste realități, considerând învățământul filologic ca pe unul de o importanță secundară și tratându-l ca atare, va ajunge mai curând sau mai târziu să plătească prețul unei asemenea alegeri, chiar dacă și numai indirect, prin consecințe în plan economic.

Chiar și în plan financiar, o preocupare serioasă în domeniul predării limbilor străine și a elaborării de materiale pentru aceasta se va dovedi cât se poate de productivă, întrucât pe piață există o cerință majoră în această direcție, iar publicul avizat, recunoscând oportunitățile pe care le prezintă cunoașterea unor limbi de circulație internațională, este dispus să investească în aceasta.

Prin urmare, abordarea în studiul nostru a unor aspecte de actualitate din acest domeniu este una cât se poate de justificată, în contextul pătrunderii tehnologiei digitale în aproape toate domeniile existenței umane, și, nu în ultimul rând, în predarea limbilor străine. Acest fenomen relativ nou, deschide noi oportunități inexistente în trecut, a căror ignorare ar presupune o pierdere majoră vizavi de șansa de sporire a calității și eficienței învățării limbilor străine. Valorificarea optimă a posibilităților create de aceste noi realități presupune

o judicioasă fundamentare teoretică prealabilă, care să țină seama de întreaga experiență acumulată în timp, în domeniul predării limbilor străine.

În încercarea de a stabili cadrul mai larg, pe fondul căruia se desfășoară acest studiu, s-a încercat delimitarea și clarificarea unor noțiuni ca „prima limbă”, „a doua limbă”, „limbă maternă” etc., luându-se în discuție modul în care omul ajunge să învețe să se folosească de limbă în scopuri comunicative.

S-au discutat diferite teorii și constatări vizavi de faptul că omul este singura ființă capabilă de o asemenea performanță uimitoare, ce rămâne inaccesibilă altor vietăți, lucru dovedit prin diferite experiențe și experimente cu animale. S-a încercat de asemenea clarificarea noțiunii de „vorbire”, delimitându-se aceasta de diferite alte forme de comunicare mai primitive din lumea „necuvântătoarelor”.

Pe baza ipotezelor lansate de B.F. Skinner și N. Chomsky s-a luat în discuție ideea unor aspecte „înnăscute”, care i-ar conferi omului această capacitate unică. Astfel au fost prezentate în contrast teoria behaviorismului lui Skinner și cea a nativismului lui Chomsky. Și teorii precum cea a lui Lenneberg referitoare la „comportamentul planificat biologic” sau a lui Piaget, referitoare la „acomodare și asimilare” au fost trecute în revistă. Nici ipoteze ca acelea ale lui Ausubel, Wygotski, Gal’perin, Leont’ev, O’Grady sau Tomasello n-au ramas nementionate.

După ce s-au prezentat principalele teorii referitoare la învățarea primei limbi, s-au luat în discuție asemănările și deosebirile dintre învățarea acesteia pe de o parte și învățarea ulterioară a altor limbi, pe de altă parte. S-au prezentat apoi teorii cognitive și comunicative, precum și mai multe ipoteze referitoare la învățarea limbilor străine.

Un alt capitol s-a referit la metodele predării limbilor străine, abordând inițial conceptele de metodă, metodică și didactică și prezentând în continuare principalele concepții și metode de predare a limbilor străine, în evoluția lor istorică. Au fost evidențiate principalele caracteristici ale fiecăreia, precum și aspectele principale prin care fiecare dintre ele se deosebește de predecesoarele sale. Astfel au fost trecute în revistă metoda de traducere gramaticală, metoda directă, metoda audio-linguală, metoda audio-vizuală, demersurile cognitive și cele comunicative, pentru ca în final să se prezinte perspectivele pragmatice,

pedagogice și interculturale, subliniindu-se nevoia orientării în funcție de elev și a realizării unei combinații optime de idei și metode, adaptate și personalizate în funcție de caracteristicile grupei respective.

A fost abordată apoi tema folosirii de mijloace auxiliare în predarea limbilor străine, acordându-se o atenție deosebită, în special mijloacelor media.. S-au discutat atât argumentele care ar pleda în favoarea implementării lor în predarea limbilor străine împreună cu beneficiile pe care acestea le-ar aduce, cât și cele care ar vorbi împotriva acestora, punându-se în balanță avantajele și dezavantajele unei asemenea abordări. Pornind de la mijloace izolate, trecând la laboratorul lingvistic și la combinarea de medii analoge, s-a ajuns la mijloacele digitale, care combină într-un mod magistral facilitățile existente în trecut în mod izolat. Acestea au schimbat chiar rolul manualului, limitându-i atribuțiile și completându-l cu informații mereu actuale și secvențe audio-video.

Autenticitatea materialelor folosite, individualizarea și situativitatea învățării au fost alte două caracteristici luate în discuție, făcându-se referire la impactul pe care acestea l-ar putea avea asupra procesului de învățare. A fost prezentată apoi evoluția programelor de software în acest domeniu, de la formele lor simple de început, până la programele actuale, de un înalt grad de complexitate, care înglobează majoritatea facilităților avansate ale tehnicii digitale.

Întrucât ideea efectului motivator al mediilor digitale în învățământ este destul de frecvent vehiculată, a fost luată în discuție și această temă, arătându-se numai în ce condiții și în ce măsură o asemenea așteptare ar putea fi justificată și avertizându-se împotriva unui posibil entuziasm nefundat în această privință.

Datorită „interactivității” lecțiilor de limbi străine, în cadrul cărora se folosesc mijloace digitale, care este atât de des scoasă în evidență în special de publicitatea care li se face, s-a luat în discuție acest subiect, încercând să se constate în ce măsură există într-adevăr un asemenea grad ridicat de interactivitate, prezentându-se posibilele forme de interacțiune la acest mod de învățare, în comparație cu interacțiunea obișnuită în învățământul tradițional.

Și folosirea animațiilor computerizate pentru reprezentarea anumitor fenomene ale limbii a fost discutată, evaluându-se în ce măsură implementarea unor asemenea mijloace de

reprezentare ar putea fi benefică și prezentându-se totodată riscurile pe care le-ar implica o folosire neavizată a acestora.

S-a trecut în continuare la subiectul elaborării de exerciții și programe digitale pentru predarea limbilor străine, prezentându-se tipologia exercițiilor care se pretează cel mai bine la o asemenea implementare digitală, precum și câteva dintre cele mai populare programe cu ajutorul cărora este posibilă realizarea acestora. A fost discutată de asemenea diferența dintre aplicațiile online și cele care sunt oferite în varianta offline, precum și avantajele fiecăreia dintre ele...

Un capitol special a fost dedicat problemei feedback-ului în cazul aplicațiilor digitale, care prezintă atât avantaje majore, cât și unele dezavantaje ce nu pot fi compensate decât prin combinarea feedback-ului automat cu acela oferit de un asistent uman, ceea ce dă naștere necesității unei instruiți adecvate a acestora și chiar la apariția unei noi profesii specifice.

Coroborându-se apoi toate aceste informații, s-a ajuns la concluzia că ignorarea oportunităților oferite de mijloacele digitale pentru învățarea limbilor străine, ar fi o atitudine anacronică și păguboasă, ce nu ar putea fi adoptată fără a duce la pierderea unor șanse deosebit de valoroase. Mijloacele digitale nu vor înlocui cadrul didactic, ci îi vor oferi mijloace suplimentare de eficientizare a muncii sale și îi vor diversifica misiunea, transformându-l din utilizator chiar în creator de mijloace de învățământ.

Pe fondul tuturor acestor informații generale s-a prezentat apoi proiectul de cercetare empirică, precum și premisele de la care s-a pornit, instrumentele folosite, condițiile și modul în care s-a desfășurat. S-a discutat de asemenea modalitatea de percepție a realității și măsurile luate în scopul extragerii de informații cât mai obiective din acestea.

În urma parcurgerii unor lecții de limba germană în stil tradițional și a altora în regim de studiu individual, au fost aplicate anumite teste și comparate rezultatele. În încercarea de standardizare a testelor, în vederea facilitării obținerii unor rezultate relevante, au fost concepute teste de tip „multiple choice” în care subiecții aveau să aleagă răspunsul corect din cele trei variante oferite, fiecare test fiind compus din câte patruzeci de întrebări. Acestea se refereau în special la diferite elemente de vocabular, însă puteau viza și anumite aspecte de gramatică.

În urma centralizării rezultatelor obținute la teste s-a putut constata că, pentru eșantionul studiat, la testele referitoare la lecțiile predate în mod tradițional s-au obținut un punctaj de 80,86%, în timp ce la acelea învățate online s-au obținut 76,52%, diferența fiind de 4,34%. Din punct de vedere numeric, 65,57% dintre cei testați au obținut rezultate mai bune în urma predării tradiționale, 31,14% în urma studiului online individual și 3,27% au obținut rezultate egale la ambele. Diferențele de rezultate sunt însă minore, nedepășind în majoritatea cazurilor 15%.

S-au putut constata diferențe majore între un student și altul, însă, în general, la același student, diferențele de rezultat între o formă de învățământ și cealaltă sunt minore, ceea ce ne duce la concluzia că nu se poate stabili o legătură nemijlocită între modul de învățare (tradițional sau online) și rezultate. Astfel se confirmă ipoteza că, cel puțin în ceea ce privește însușirea de noi elemente de vocabular, învățarea online poate fi pusă alături de cea clasică și, la nevoie, o poate chiar înlocui, fără pierderi majore..., ceea ce, din anumite puncte de vedere, ar putea fi o soluție foarte avantajoasă.

A fost elaborat și un chestionar, în cadrul căruia subiecții erau intervievați cu privire la experiența lor în utilizarea calculatorului și la diverse aspecte ale experienței lor de învățare a limbilor străine online, offline sau tradițional, precum și la preferințele pe care le-ar putea avea în această privință.

Chestionarul se adresează unei categorii aparte, respectiv studenților din primii ani de studiu, iar concluziile sale nu pot fi considerate a avea valabilitate generală pentru alte categorii de populație, putând doar, prin generalizare, să ofere anumite indicii asupra posibilelor atitudini a altor categorii de populație cu care eșantionul nostru are elemente comune.

Astfel s-a putut constata că, în general, cei intervievați aveau o experiență considerabilă de utilizare a calculatorului (în medie peste 8 ani), că în marea lor majoritate (peste 95%) dispuneau cu toții de un calculator acasă, și, dintre aceștia, peste 90% dispuneau și de acces la internet de acasă pe calculator. Din punct de vedere al frecvenței utilizării calculatorului, peste 75% recunoșteau că îl utilizau zilnic, iar din punct de vedere al duratei de utilizare, media era de peste 3 ore pe zi. Aceste rezultate stau drept mărturie pentru faptul că acest mijloc a pătruns adânc în viața cotidiană a studenților și joacă acolo un rol considerabil.

Din punct de vedere al domeniului de utilizare, s-a putut constata faptul că sunt folosite computerele personale în special pentru comunicare (74%), pentru distracție (67,20%), pentru muncă (78,4%), pentru studiu offline (42,8%), în timp ce pentru e-learning cota de utilizare este mult mai scăzută (22%), ceea ce denotă o mult mai redusă preocupare în acest sens sau poate o insuficientă informare.

Deși se declară a fi foarte interesați de învățarea limbilor străine (87%), marea majoritate (76%) nu cunosc și nu folosesc dicționare digitale offline, în timp ce folosirea pe scară largă a celor online (78%) denotă o trecere a interesului de la offline spre online, ceea ce poate fi legat de accesibilitatea rapidă și, nu în ultimul rând, de posibilitatea utilizării lor gratuite.

Peste trei sferturi dintre cei intervievați nu cunosc programe digitale de învățare a limbilor străine offline, în timp ce aproximativ aceeași proporție pretind a cunoaște cursuri online de învățare a limbilor străine. Solicitați fiind să enumere câteva dintre acestea, jumătate dintre cei intervievați n-au putut să indice însă decât pe cele care le-au fost recomandate de către noi în cadrul seminarului, ceea ce denotă faptul că, înainte de a le fi recomandate de către noi, numai 22% dintre ei au avut cunoștință de asemenea cursuri. Aceasta indică nevoia unei mai temeinice popularizări a acestor oportunități existente și în mare parte necunoscute publicului larg.

82,69% dintre cei intervievați apreciază disponibilitatea permanentă a cursurilor online, iar 83,65% consideră că parcurgerea lor le solicită atenția și participarea activă, mai mult decât la învățarea tradițională, unde se puteau uneori „deconecta” de la ceea ce se întâmpla în sală. Și posibilitatea adaptării ritmului de învățare în funcție de propria personalitate este apreciată de peste 82% dintre cei intervievați, iar peste 90% dintre ei consideră posibilitatea autonomiei în învățare ca fiind un avantaj vrednic de luat în considerare. Totuși, mai mult de jumătate dintre ei pun preț pe o bună structurare a cursului, care este în contradicție cu libertatea de a-și alege propriile lor căi și modalități de învățare.

Confidențialitatea răspunsurilor, care-i scutește de o eventuală ridiculizare din partea grupului de colegi, nu pare să-i impresioneze în mod deosebit, doar aprox. 56% apreciind această facilitare.

Unul dintre principalele avantaje ale învățării cu ajutorul calculatorului, respectiv feed-back-ul imediat, a fost apreciat de 84,60% dintre cei intervievați, iar actualitatea materialelor didactice (care sunt foarte ușor de actualizat la varianta online) a fost apreciată de 84,64% dintre cei intervievați ca un alt posibil factor motivator. Și autenticitatea acestora a fost apreciată de marea majoritate a celor intervievați (89,42%), iar posibilitatea derulării și reluării repetate a anumitor secvențe audio-video a fost apreciată de peste 85% dintre subiecți. Tot la fel, multitudinea și diversitatea vorbitorilor de limbă maternă, care este posibilă în cazul folosirii mijloacelor electronice, este considerată ca un avantaj de către peste 75% dintre cei intervievați. La aceasta se mai adaugă și calitatea pronunției vorbitorilor de limbă maternă, apreciată și ea de 85% dintre vorbitori.

Un procent uimitor de mare (93,25%) îi atribuie calculatorului în învățatul limbilor străine o funcție motivatoare semnificativă, iar 90% dintre cei intervievați apreciază reprezentarea vizuală dinamică a fenomenelor lingvistice cu ajutorul animațiilor.

La învățarea asistată de calculator sunt de asemenea apreciate exercițiile de completare a textelor cu spații libere în urma citirii/auzirii de diferite texte/secvențe audio sau video, precum și cele de aflare a corespondențelor sau de transformări gramaticale.

Peste 90% dintre cei intervievați se declară mulțumiți de calitatea feed-back-ului la învățarea asistată de calculator, dar peste 70% recunosc faptul că, în cazul învățării autonome cu ajutorul calculatorului se confruntă cu probleme motivaționale și că, în lipsa unei presiuni din partea organizatorilor unui curs, riscul de renunțare este mai mare. Peste jumătate din ei recunosc, de asemenea, că întâmpină greutăți la înțelegerea enunțului problemelor, iar 42,6% au probleme cu orientarea în cadrul lecției.

În ceea ce privește explicarea elementelor noi de vocabular, peste jumătate (55,6%) dintre cei intervievați ar fi preferat ca aceasta să fie făcută de profesor, așa încât să nu fie nevoiți să caute ei în dicționar și să deducă sensul actual dintr-o listă întregă de sensuri posibile. Și absența profesorului în cazul învățării limbilor străine asistate de calculator este percepută de 62,6% dintre cei intervievați ca fiind un dezavantaj, în schimb temerea de probleme tehnice în cazul învățământului online este una redusă. Nici absența colegilor fizici, în cazul învățământului online nu pare să-i deranjeze prea mult, majoritatea dovedindu-se suficient de siguri de sine, încât să considere că se pot descurca foarte bine și fără aceasta.

Întrebați fiind cu privire la ce ar alege în cazul în care ar avea de optat între varianta învățământului tradițional și cea online, 39,42% ar fi ales-o pe prima, în timp ce 53,94% ar fi ales-o pe cea din urmă, iar pentru 2,88%, cele două opțiuni ar fi avut o pondere identică. Cei intervievați au recunoscut de asemenea faptul că, forma de învățământ online se pretează mai mult pentru cultivarea și dezvoltarea abilităților receptivă, decât a celor productive, pentru care varianta tradițională de învățământ ar fi mai potrivită.

Atunci când li s-a oferit ca variantă și învățarea combinată, de tip „blended learning” pe lângă învățământul tradițional și cel online, marea majoritate (77,88%) s-a declarat în favoarea primei variante, în timp ce numai 4,8% s-au declarat în favoare metodei tradiționale iar 15,38% în favoarea învățământului desfășurat în mod exclusiv pe baza calculatorului. Acest rezultat este unul cât se poate de relevant, întrucât dovedește faptul că, în condițiile în care ar fi bine informați, studenții n-ar pregeta să opteze pentru o variantă de „blended learning” în cadrul căreia ar putea fi combinate complementar și armonios avantajele ambelor forme de învățământ (tradițional și online).

Ponderea pe care ar aloca-o fazelor de învățământ tradițional în cadrul unui model de „blended learning” se ridică la 46,53%, ceea ce alocă mai bine de jumătate din timp fazelor de învățare individuală cu ajutorul calculatorului, iar ca activități specifice pentru fazele de activitate individuală pe calculator se conturează în ordine, secvențele audio-video cu vorbitori de limbă maternă, exerciții, citire și scriere, gramatică și comunicare. Una dintre principalele lor preocupări, în cazul învățământului online, era adaptarea cursului la nivelul lor de cunoștințe și evitarea suprasolicitărilor.

Printre așteptările lor de la un asemenea curs online se mai numără necesitatea explicațiilor gramaticale detaliate, un nivel de studiu adecvat și adaptabil, precum și teme de interes din domeniul comunicației de zi cu zi și fixarea cunoștințelor prin intermediul exercițiilor.

În urma opiniilor și atitudinilor exprimate, s-a încercat realizarea unui „portret” al studentului mediu din grupa de test, care ar putea fi reprezentativ pentru această categorie de populație, pentru care și rezultatele ar fi cele mai relevante, constatându-se nu doar disponibilitatea, ci chiar dorința reprezentanților acestei categorii de a se bucura, la studiul limbilor străine de facilitățile oferite de mijloacele electronice.

În urma constatării preferinței studenților pentru forma de „blended learning” s-a acordat o atenție specială modalității de realizare a acesteia, delimitându-se didactica metodei de „blended learning” de didactica predării limbilor străine și didactica generală. S-au identificat de asemenea legăturile pe care modelul de „blended learning” le are cu diverse principii și curente ideologice care au avut ponderi semnificative în accepțiunile teoretice din diverse etape ale evoluției didacticii predării limbilor străine.

S-au luat în discuție aspecte ale planificării unui asemenea mod de învățământ și elementele de care ar trebui să se țină cont când se are în vedere elaborarea unui asemenea proiect, așa încât să se poată obține un maxim de eficiență. Astfel s-au abordat pe rând diferitele aspecte ale învățării, precum vocabular, pronunție, structuri gramaticale, competențe receptive (citire, ascultare) și competențe productive (scriere, vorbire) și s-a discutat în care parte a învățării de tip blended-learning ar fi cel mai bine de localizat fiecare dintre ele, argumentându-se propunerile în acest sens.

Contribuția principală a lucrării noastre constă în aceea că a dovedit gradul ridicat de disponibilitate a publicului țintă pentru acceptarea implementării mijloacelor electronice în învățarea limbilor străine și interesul său major pentru aceasta, precum și faptul că această metodă alternativă o poate înlocui cu succes pe cea clasică, ducând, în anumite domenii, chiar la rezultate superioare.

Lucrarea semnaleză totodată insuficienta cunoaștere și folosire a acestor metode în predarea limbilor străine din țara noastră, fapt prin care se pot pierde oportunități valoroase de sporire a eficienței învățării.

Prin sistematizarea aspectelor ce joacă un rol semnificativ în conceperea unui model eficient de învățare a limbilor străine și identificarea domeniilor în care folosirea tehnologiei digitale ar putea aduce un plus de eficiență, lucrarea de față pune bazele unor cercetări ulterioare, în vederea elaborării de modele complete de cursuri, în care deciziile cu privire la fiecare aspect didactic în parte să aibă o temeinică justificare, bine fundamentată din punct de vedere teoretic, pe care să se poată construi apoi soluțiile practice.

În concluzie se poate afirma că prezenta lucrare a sesizat deficite în exploatarea cu randament maxim a noilor posibilități create de tehnologia digitală și a semnalat noi direcții

de cercetări ulterioare în acest domeniu. Acestora le revine sarcina de a valorifica acele cunoștințe ce au fost dobândite pe cale empirică, identificând noi posibilități de aplicare, în scopul creșterii eficienței predării printr-o diferențiere mai exactă a repartizării elementelor de învățare în fazele de învățare colectivă și acelea de studiu individual.

Beneficiul de cunoștință adus de prezenta lucrare constă în realizarea intențiilor de cercetare formulate și aplicabilitatea practică a rezultatelor.